

TISKOVÁ ZPRÁVA 13. 2. 2026

Valerian Karoušek, Jiří Novák – Nitro země, křídla, dálky
14. 2. – 17. 5.

Skryté kapitoly českého sochařství: Karoušek a Novák v Museu Kampa

JIŘÍ
NOVÁK

VALERIAN
KAROUSHK

NITRO ZEMĚ, KŘÍDLA, DÁLKY
BOWELS OF THE EARTH, WINGS, DISTANT SHORES

14. 2.—17. 5. 2026

Museum Kampa představuje výstavu dvou mimořádných osobností českého sochařství šedesátých let – Valeriana Karouška a Jiřího Nováka. Jejich díla, inspirovaná přírodními živly, technickou civilizací i pohybem, otevírají dialog mezi uměním, vědou a lidskou existencí, který je naléhavý i pro současného diváka.

Výstava souborů děl Valeriana Karouška (1929–1970) a Jiřího Nováka (1922–2010) prezentuje především tvůrčí principy, jimiž oba autoři obohatili nové figurativní a konstruktivistické tendence českého umění šedesátých let 20. století. Zároveň připomíná silné životní osudy spoluformované historickými událostmi a politickou realitou země. Také ale akcentuje významy děl, které jsou živé a srozumitelné prisma dnešního vjemu.

Umělecké i osobní cesty obou autorů se v mnohém setkávaly. Oba vystudovali sochařství na pražské Akademii výtvarných umění, působili ve skupině M 57, podíleli se na expozici československého pavilonu světové výstavy EXPO '58 v Bruselu, byli zastoupeni na liberecké výstavě Socha a město v roce 1969, vytvořili řadu realizací do veřejného prostoru. Oba nacházeli inspiraci v přírodě, ale i v technických možnostech moderní civilizace. A oba se též věnovali specifickým sportovním disciplínám na vrcholové úrovni.

Valerian Karoušek se přihlásil k novým sochařským tendencím na počátku šedesátých let několika abstraktními plastikami z ocelového plechu. Následně prozkoumal výrazové možnosti

laminátu a postupně dospěl k invenčnímu propojení reality kamene opracovaného přírodními silami s průmyslovými kovovými fragmenty, zaujat výrazovou silou specifické hybridnosti – jako příklad esence tematizace vztahu technické modernosti vůči přírodě lze uvést plastiku Totem civilizace (1966–1968). Novou figurální formu ustavoval z valounů a svařovaných kovových linií, z fragmentů kovových strojů. Sochařství přirozeně propojoval se zájmem o horolezectví, fascinoval jej živel země. Expedice Peru 1970, které se jako člen reprezentačního týmu ČSSR zúčastnil, byla ale osudná, pod nejvyšší horou Huascarán lavina pohřbila všech patnáct československých horolezců výpravy.

Jiří Novák založil výrazový účinek svých děl na přirozeném zájmu o konstrukce a mechanismy. Také pro něho byla zásadní inspirací příroda, z živel zejména vzduch a voda. Od závěru padesátých let začal do plastik integrovat pohyb. Pracoval s principem náhody, vzájemností organického a mechanického. Díky výjimečné zručnosti, konstrukční invenci a odvaze k experimentu byl schopen kinetické kovové konstrukce převádět do velkého měřítka, vytvořil řadu realizací do veřejného prostoru – za všechny uveďme symbolické Dálky (1963–1969) pro pražské sídliště Novodvorská. V šedesátých letech byly jeho práce zařazovány na zásadní přehlídky aktuálních tendencí českého umění, náležel k progresivním autorům. Během normalizace se jednoznačně odmítl podílet na oficiálním výstavním provozu, díky vynikající reputaci byl ovšem nadále oslovován architekty k exteriérovým realizacím. Vytvořil rovněž úctyhodné množství rekonstrukcí a kopií barokních soch do kamene.

I když oba sochaři kreativně reflektovali nejaktuálnější civilizační témata, byli bytostně fascinováni silami přírody. Právě tento moment výstava zviditelňuje jako přesah do současnosti, neboť soudobé intuitivní ideové proudy integrující vědu, náboženství, umění a filosofii otevírají prostor k znovuuvědomování si estetické a emoční dimenze našeho existování vůči celku vesmíru a jeho spirituálního obsahu. Tyto aktuální přístupy významy děl obou autorů nejen přesvědčivým způsobem stvrzují, ale živě je opětovně otevírají dnešnímu pohledu.

Valerian Karoušek, Jiří Novák – Nitro země, křídla, dálky

14. 2. – 17. 5.

Museum Kampa

Otevírací doba:

Po – Ne 10-18 hodin

Kurátorka: Iva Mladičová

Komentované prohlídky: 25.3. v 18:00, 22.4. v 18:00, 13.5. v 18:00

Doprovodný program: www.museumkampa.cz/udalosti/

Hlavní partner Musea Kampa: Česká spořitelna

Partneři Musea Kampa: Hlavní město Praha, Ministerstvo kultury ČR, Městská část Praha 1, Gi21 Capital

Hlavní mediální partner Musea Kampa: iDnes.cz

Hlavní televizní partner Musea Kampa: Prima CNN

Mediální partneři Musea Kampa: Metro, Rádio Impuls, Blesk, BigMedia

Další informace: Daniel Hrdlička, m: 605 828 249, e-mail: daniel.hrdlicka@museumkampa.cz

VALERIAN KAROUŠEK (1929, Turnov – 1970, Peru) studoval v letech 1947–1953 na Akademii výtvarných umění v Praze (sochařský ateliér, Jan Lauda). Roku 1957 spoluzaložil uměleckou skupinu M 57 (Makarská; zúčastnil se všech výstav skupiny: 1959, 1960, 1962, 1965, 1969). Výběr z dalších výstav: EXPO '58, Brusel; Ladislav a Valerián Karouškové, Galerie mladých, Praha, 1960; III. Biennale de Paris, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, 1963; Socha 1964, Oblastní galerie Liberec; Ladislav Karoušek, Valerián Karoušek, Nová síň, Praha, 1966; Socha a město, Liberec, 1969; Nová figurace, Mánes, Praha, 1969 (repríza: Dům umění, Brno, 1970); Valerián Karoušek, Ladislav Karoušek, Mánes, Praha, 1993; Valerian Karoušek, Oblastní galerie Liberec, 2015. Výběr z exteriérových sochařských realizací: Dívka s míčem, Park kultury a oddechu Julia Fučíka v Praze, 1961; reliéf pro gymnázium Nad Štolou na Letné v Praze, 1964; Vzlet, Praha–Ruzyně, návrh 1969, realizace Jiří Novák 1972; Aesculap, sídliště Pankrác, Praha, návrh 1967, realizace Jiří Novák 1973. Od dětství se věnoval horolezectví, od počátku 50. let byl členem československé horolezecké reprezentace. Roku 1962 provedl prvovýstup na horu Belaja Kaja v Kavkaze (3851 m). Roku 1970 se zúčastnil se čs. horolezecké expedice do peruánských And, 31. 5. zahynul pod lavinou při zemětřesení pod Huascaránem.

JIŘÍ NOVÁK (1922, Přelouč – 2010, Turnov) studoval v letech 1942–1945 na Umělecko-průmyslové škole v Praze (sochařské ateliéry, Jan Lauda, Josef Wagner) a v letech 1945–1949 na Akademii výtvarných umění v Praze (sochařské ateliéry, Jan Lauda, Karel Pokorný). V roce 1957 spoluzaložil uměleckou skupinu M 57 (Makarská; zúčastnil se všech výstav skupiny: 1959, 1960, 1962, 1965, 1969). Výběr z dalších výstav: Jiří Novák, Galerie Václava Špály, Praha, 1964; Socha 1964, Oblastní galerie Liberec; EXPO '67, Montreal; IX. bienále sochařství, Middelheim, 1967; Klub konkrétistů a hosté, Oblastní galerie Vysočiny, Jihlava, 1968; Socha a město, Liberec, 1969; X. bienále, São Paulo, 1969; Akce, slovo, pohyb, prostor, Galerie hlavního města Prahy, 1999; Jiří Novák, Galerie U Bílého jednorožce, Klatovy, 2010 (reprízy: Galerie výtvarného umění, Cheb; kostel Zvěstování Panny Marie, Litoměřice; Galerie výtvarného umění v Náchodě, 2011). Výběr z realizací do veřejného prostoru: Dálky, sídliště Novodvorská v Praze, 1963–1969; Mobil pro střešní zahradu Federálního shromáždění v Praze, 1969; Vzlet, Praha–Ruzyně, 1972 (vytvořil dle návrhu Valeriana Karouška, 1969); Aesculap, sídliště Pankrác v Praze, 1973 (dle návrhu Valeriana Karouška, 1967); vstupní emblémy Československé televize v Praze, 1983. V letech 1993–1995 vytvořil kopii sousoší sv. Luitgardy Matyáše Bernarda Brauna z Karlova mostu v Praze.